

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кредитно-економічний факультет

Кафедра Банківської справи

Допустити до захисту
Завідувач кафедри _____
(підпис)

(прізвище та ініціали)
“ _____ ” _____ 20__ року

Дипломна робота
на здобуття
освітньо-кваліфікаційного рівня магістра

з теми «**Забезпечення конкурентоспроможності банків України в умовах
фінансової нестабільності**»

Виконала: студентка 6 курсу, групи 2
спеціальності
8.03050802 «Банківська справа»
Бєлова Ю.М.

Керівник:
д.е.н., професор Коваленко В.В.

Рецензент:
Директор Кредитного Департаменту
Акціонерного Банку «Південний»
Скоч В.А.

ОДЕСА - 2017 року

АНОТАЦІЯ

Предмет дослідження – теоретичні та методичні основи конкуренції та конкурентоспроможності на ринку банківських послуг.

Об’єкт дослідження – процес управління конкурентоспроможністю банків.

Мета роботи – дослідження теорії та практики управління конкурентоспроможністю банку на ринку банківських послуг, визначення ефективного інструментарію та заходів щодо управління конкурентоспроможністю банку.

Завдання: визначити сутність таких понять як конкуренція, конкурентоспроможність банку, банківського продукту, стратегія конкуренції; дослідити інструментарій аналізу та оцінки конкурентоспроможності банківської установи; провести аналіз конкурентного середовища банків України; визначити ступінь конкурентоспроможності банків України; визначити основні напрямки формування стратегії конкуренції.

Одержані результати можуть бути використані банком для вдосконалення системи управління конкурентоспроможністю банківської установи.

Рік виконання дипломної роботи – 2016р.

Рік захисту роботи – 2017р.

Ключові слова: конкуренція; конкурентоспроможність; управління конкурентоспроможністю; механізм управління конкурентоспроможністю банку; конкурентне середовище; конкурентні переваги; конкурентоспроможність банківської системи; метод надійності-прибутковості.

Дипломна робота містить 110 сторінок, 19 таблиць, 8 рисунків, список літератури з 68 найменувань, 9 додатків.

ABSTRACT

Subject of research - theoretical and methodological foundations of competitiveness and competition in the banking market.

Object of research - the management of competitive banks.

Purpose - to study theory and practice of management of competitiveness of the bank in the banking market, the definition of effective tools and measures to control the bank's competitiveness.

The objectives: to determine the nature of concepts such as competition, competitive bank, bank product strategy competition; explore the tools of analysis and assessment of competitiveness of the banking institutions; an analysis of the competitive environment of banks Ukraine; determine the degree of competitiveness of banks Ukraine; determine the main directions of formation of competitive strategy.

The results can be used by the bank to improve management competitiveness bank.

Release year thesis - 2016.

Year of Protection - 2017.

Keywords: competition; competitiveness; competitiveness management; competitive mechanism of the bank; the competitive environment; competitive advantage; competitiveness of the banking system; method of reliability-profitability.

Thesis contains 110 pages, 19 tables, 8 figures, references with 68 names, 9 applications.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ В БАНКАХ	6
1.1. Сутність банківської конкуренції, основні ознаки та відмінності.....	6
1.2. Конкурентоспроможність банків як основа їх ефективного функціонування	11
1.3. Наукові засади управління конкурентоспроможністю банків	17
Висновки до першого розділу.....	29
РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ	31
2.1. Фінансово-економічна характеристика банків України	31
2.2. Аналіз показників конкурентоспроможності банків.....	39
2.3. Характеристика основних методик оцінки конкурентоспроможності банків	45
Висновки до другого розділу.....	59
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ЗАХОДИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ	61
3.1. Кластерний аналіз банківських установ України.....	61
3.2. Використання комплексної методики оцінки конкурентоспроможності банків.....	70
3.3 Макропруденційний аспект регулювання банківської конкуренції....	76
Висновки до третього розділу.....	83
ВИСНОВКИ.....	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	88
ДОДАТКИ.....	95

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Функціонування та подальший розвиток банківської системи України прямо залежить від ефективності діяльності окремих банківських установ. Беззаперечно можна стверджувати, що основним фактором удосконалення механізму надання послуг банками є конкурентна боротьба між гравцями вітчизняного банківського ринку. Саме тому всебічна та справедлива оцінка рівня конкурентоспроможності окремої банківської установи є надзвичайно актуальною темою методологічних та прикладних досліджень. Крім того, варто неодмінно зазначити, що власне визначення конкурентної позиції банку є не стільки самостійним аналітичним заходом, скільки підсумком детального аналізу діяльності банківської установи.

Зважаючи на непересічну важливість аналізу конкурентоспроможності банку, цілком природним є пильна увага вітчизняних та зарубіжних дослідників до означеної теми. Характерним є також те, що, якщо вивчення проблеми власне конкуренції та конкурентної боротьби сягає середини XVIII ст. (в працях Ф. Кене, А. Сміта) та отримує подальший розвиток серед ідей представників класичної (Дж.С. Мілля, Д.Рікардо) та неокласичної (А. Маршалла, Е. Чемберліна, Дж. Робінсона) теорій, то дослідженню саме банківської конкуренції до середини XX ст. практично не приділялося суттєвої уваги.

Початок нової хвилі наукового інтересу відзначився публікаціями М.Портера. Значний вплив на розуміння означеної проблеми справили також праці таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як В. Адамик, З. Васильченко, Г.Вербицька, В. Вітлінський, І. Волошко, А. Гальчинський, Є. Глинський, В. Грушко, О. Дзюблюк, І. Кірцнер, В. Коваленко, С. Коваленко, С. Козьменко, Ю. Коробов, М. Котлер, О. Лаврушин, Ю. Лисенков, Д. Лук'яненко, І. Лютий, Т. Майорова, Д. Мізгулін, В. Міщенко, А. Мороз, С. Науменкова, О. Падалко, А. Пересада, С. Реверчук, М. Савлук, Т. Сива, Н. Слав'янська, Ю. Уткін,

В. Хабаров, О. Шевцова, Ф. Шпиг та інші. Серед розробників сучасних методик дослідження конкурентоспроможності банківської установи варто назвати таких українських науковців: І. Волощук, О. Галиць, Т. Гірченко, О. Дубовик, Ю. Заруба, О. Кіреєв, А. Кузнецова, І. Спіцина, Я. Спіцина, Л. Федулова, І. Фомін.

Об'єкт дослідження – процес управління конкурентоспроможністю банків.

Предмет дослідження – теоретичні та методичні основи конкуренції та конкурентоспроможності на ринку банківських послуг.

Мета роботи – дослідження теорії та практики управління конкурентоспроможністю банку на ринку банківських послуг, визначення ефективного інструментарію та заходів щодо управління конкурентоспроможністю банку.

Відповідно до поставленої мети в роботі **поставлено такі завдання:**

- визначити сутність таких понять як конкуренція, конкурентоспроможність банку, банківського продукту, стратегія конкуренції;
- дослідити інструментарій аналізу та оцінки конкурентоспроможності банківської установи;
- провести аналіз конкурентного середовища банків України;
- визначити ступінь конкурентоспроможності банків України;
- визначити основні напрямки формування стратегії конкуренції.

Інформаційною базою дослідження є чинні законодавчі та нормативні акти, що регулюють діяльність банків, офіційні матеріали Державного комітету статистики України, Національного банку України, Асоціації українських банків, Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, праці вітчизняних і зарубіжних науковців.

Методи дослідження: теоретичне узагальнення, порівняння та систематизація (при дослідженні сутності понять «конкуренція», «банківська конкуренція», «конкурентоспроможність банку»; визначенні видів та форм банківської конкуренції; виділенні факторів, що впливають на конкурентоспроможність банку); спостереження (під час дослідження стану

банківської системи України та інтенсивності конкуренції в ній); порівняння (у процесі виявлення спільних і відмінних рис методик оцінки конкурентоспроможності банку); системного аналізу (при визначенні елементів системи та механізму управління конкурентоспроможністю банку); формалізації та економіко-математичного моделювання (у процесі розробки алгоритму оцінки конкурентоспроможності банку).

Апробація результатів дослідження. За темою дипломної роботи було опубліковано:

1. Коваленко В. В. Забезпечення конкурентоспроможності банків України в умовах структурних дисбалансів економіки України / В. В. Коваленко, Ю. М. Белова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2016. – Вип. 20. – Ч. 2. – С. 149-152.
2. Визначення факторів впливу та етапи оцінки конкурентоспроможності банківської установи в умовах невизначеності розвитку економіки / В. В. Коваленко, Ю. М. Белова // Збірник наукових робіт Кредитно-економічного факультету - 2016р.
3. Коваленко В.В., Белова Ю.М. Забезпечення конкурентоспроможності банків України в умовах фінансової нестабільності // матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м.Дніпро,16-17 грудня 2016р.) – Дніпро: НО «Перспектива», 2016 – 192 с.
4. Белова Ю.М. Банківська конкуренція: сутність та фактори, які впливають на конкурентоспроможність банківської установи.// «Роль банків у забезпеченні сталого розвитку фінансового ринку та реального сектору економіки України»- Херсон, - Грінь Д.С.- 446с.

ВИСНОВКИ

Отже, банківська конкуренція являє собою безперервний і динамічний процес суперництва банків, небанківських фінансових інститутів і нефінансових підприємств, в ході якого вони прагнуть забезпечити собі міцне становище на ринку банківських та інших фінансових послуг. Аналіз конкуренції в банківському секторі здійснюється на основі дослідження поведінки банків як елементів банківського ринку. Оцінка рівня конкуренції обумовлена необхідністю визначення її особливостей та напрямків з метою удосконалення діяльності банків, підвищення рівня капіталізації.

Проаналізувавши всі отриманні розрахунки, ми бачимо, що банки які потрапили до 20 лідерів за активами, не потрапили в 20 лідерів за фінансовим результатом. В загалі, можемо сказати, що навіть по чотирьом досліджуваним характеристикам (Додаток А, Додаток Б, Додаток В, Додаток Г) банки-лідери різняться між собою. Це свідчить про те, що й конкурентоспроможність у банків є багатофакторною і неможливо зробити висновки по одному чи двом показникам.

Маркетинговий аспект відображає ступінь значимості впливу банку на ринкову ситуацію і характеризується часткою банку на ринку банківських послуг.

Фінансовий аспект реалізованої конкурентоспроможності є свідченням досягнень певних фінансових результатів, які відображають ступінь конкурентного успіху банку.

Існує велика кількість розроблених як вітчизняних так і іноземних методик, за допомогою яких ми можемо визначити конкурентну позицію банків, але єдиної не існує. Методики оцінки є схожими між собою, але і кожна має нюанси та свої власні особливості.

Що ж стосується кластерного аналізу, то він на нашу думку досить точно поділяє банки на групи(кластери) за тими параметрами, за якими ми хочемо визначити конкурентоспроможність банків.

У роботі нами була наведена методика комплексної оцінки, за допомогою якої, враховуючи вже більше факторів ми можемо більш детально проаналізувати банки.

І на завершення зазначимо, що немало важливим для банків в утриманні своїх конкурентних позицій є макропруденційний нагляд, метою якого є збереження надійності банку.

Отже проаналізувавши всі данні ми можемо сформулювати наступні заходи для банків в цілому для того, щоб бути конкурентоспроможним та утримувати свої позиції:

1. Спрогнозувати можливості банківських установ щодо доцільності та системності застосування оригінальних сучасних методик оцінки конкурентоспроможності українських банків, що сприятиме покращенню результатів їх діяльності у жорсткому конкурентному бізнес-середовищі.

2. Запровадити системність стосовно визначення стану конкурентоспроможності та встановити відповідний уніфікований набір показників (критеріїв) її оцінки.

3. Активно використовувати методику оцінки конкурентоспроможності українських банків за такими конкурентними перевагами, як: кредитний портфель, клієнтська база, імідж банку, професійність менеджменту, готовність керівництва рятувати банк, фінансова стійкість.

4. Для ефективного управління кредитним портфелем, а отже для забезпечення конкурентоспроможності банку необхідно контролювати та упереджувати ризики, які можуть бути як у банків так і у певних споживачів банківських послуг, що фігурують на фінансовому ринку, особливо щодо здійснення кредитних операцій. Керівництву банків потрібно регулярно проводити аналіз стану кредитного портфелю та значно покращувати перебіг операцій, особливо, з проблемними кредитами.

5. Процес управління конкурентоспроможністю у контексті забезпечення фінансової стійкості має базуватися на застосуванні таких методів управління, як планування, аналіз, оцінки фінансового стану, контроль за діяльністю банківської установи із застосуванням відповідного управлінського інструментарію (економічного, адміністративного тощо).

6. Доцільно керівництву банківських установ зважати на деякі позиції щодо покращення процесу управління, окрім тих, що мають бути визначені в основному внутрішньому організаційному документі – Кодексі корпоративної етики працівників банку, а саме: забезпечення високого рівня обслуговування клієнтів; формування спільної мети і прагнення її досягти шляхом єдності команди, яка працюватиме як одне ціле на засадах корпоративного духу; постійне навчання, набуття досвіду, підвищенні кваліфікації; пошук нових креативних ідей та їх реалізація.

7. Для кращого розуміння актуальності формування ефективної системи управління конкурентоспроможністю, для упередження критичних ситуацій доцільно проаналізувати і ті установи, що здобули дещо нижчі оцінки за критерієм „професійність менеджменту”.

8. Моделювання іміджу банку, що є його образом в уявленні загалу і виступає як один з інструментів досягнення стратегічних цілей комерційного банку, має відбуватися за допомогою як зовнішніх так і внутрішніх факторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубовик О. В. Маркетинг у банку [Текст] : навчальний посібник / О.В. Дубовик, С. М. Бойко, М.А. Вознюк. – 2-ге вид. – К. : Алеута, 2007 – 275 с.
2. Нікітін, А. В. Маркетинг у банку [Текст] : навч. посіб. / А. В. Нікітін, Г. П. Бортнікова, А. В. Федорченко ; за ред. А. В. Нікітіна. – Вид. 2-ге, без змін. – К. : КНЕУ, 2009. – С. 97.
4. Мирецкий, А.П. Анализ привлекательности рынка банковских услуг [Текст] / А.П. Мирецкий// Банковские услуги. – 1999. – № 2–3. – С. 32–38.
5. Фомін, І. Конкурентна позиція банку: детермінанти визначення та методика оцінки [Текст] / І. Фомін // Вісник Національного банку України. 2003. – № 4. – С. 8–10.
6. Бабаян М. Н. Отличия конкуренции на рынке банковских услуг от конкуренции на иных финансовых рынках [Электронный ресурс] / М. Н. Бабаян // Проблемы предпринимательства в экономике России. – Режим доступа : <http://www.cfin.ru/bandurin/article/sbrn08/03.shtml>.
7. Заруба Ю. О. Конкурентоспроможність комерційного банку / Ю. О. Заруба // Фінанси України. – 2001. – № 2. – С. 119-124.
8. Підручн. [для студ. вищ. навч. закл.]/ І. О. Лютий, О. О. Солодка – К.: Центр учбової літератури, 2010.
9. Ярошенко А.С. Класифікація видів банківської конкуренції (http://www.rusnauka.com/26_OINXXI_2009/Economics/52337.doc.htm)
10. Фатхутдинов Р.А. Управленческие решения / Р.А. Фатхутдинов. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 314 с.
11. Фатхутдинов Р.А. Управление конкурентоспособностью организации / Р.А. Фатхутдинов. – М.: Эксмо, 2004. – 544 с.
12. Волощук І.П. Управління конкурентоспроможністю банків в умовах трансформаційної економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня

- канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг та кредит» / Волощук Іван Петрович. – Київ, 2002. — 23 с.
13. Финансовый словарь [Електронний ресурс] : — Режим доступу : http://dic.academic.ru/contents.nsf/fin_enc/
14. Коваленко В. В. Забезпечення конкурентоспроможності банків України в умовах структурних дисбалансів економіки України / В. В. Коваленко, Ю. М. Белова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2016. – Вип. 20. – Ч. 2. – С. 149-152.
15. Про банки та банківську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
16. Вовк В.Я. Сутність та зміст конкурентоспроможності банку // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2011. – № 33 (ч. 2). – С. 23-28.
17. Про Національний банк України [Електронний ресурс] : Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=679-14>
18. Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс] : Закон України від 20.09.2001 № 2740-III — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=2&nreg=2740-14>
19. Про заходи щодо забезпечення відновлення стабільності у банківській системі [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 08.10.2009 № 813/2009 XIV — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=813%2F2009>
20. Про деякі питання участі держави у капіталізації банків [Електронний ресурс] : Постанова КМУ від 18.02.2009 № 148 — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=148-2009-%EF>
21. Про порядок відбору та критерії прийнятності банків для участі в проєкті «Розширення доступу до ринків фінансових послуг» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 20.06.2007 № 749 148 — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0722-07>

22. Про порядок регулювання діяльності банків України [Електронний ресурс] Інструкція : від 28.08.2001 № 368 — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0841-01> 213
23. Про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України [Електронний ресурс] Інструкція : від 27.12.2007 № 480 — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0032-08>
24. Про регулювання Національним банком України ліквідності банків України [Електронний ресурс] Положення : від 30.04.2009 № 259 — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0410-09>
25. Сало, І. В. Система управління конкурентоспроможністю банку / І. В. Сало, О. В. Мірошніченко // Актуальні проблеми економіки. - 2012. - № 5.- С. 279-285.
26. Тігіпко С.Л. Конкурентоспроможна банківська система: можливості досягнення та забезпечення в Україні // Банківська справа. – 2005. – №2. – С.63–70.
27. Михайлов О.В. Основы мировой конкурентоспособности. – М.: Издательство “Познавательная книга плюс”, 1999. – 592 с.
28. В. Д. Немцов, Л.Є. Довгань Стратегічний менеджмент: Навчальний посібник. – К.: ЕксОб, 2002. - 560 с.
29. Портер М. Международная конкуренция. – М: Международные отношения, 1993. – 798 с.
30. Иванов Ю.Б. Конкурентоспособность предприятия: методологические исследования и оценки. – Харьков, 1996. – 118 с.
31. Ламбен Жан-Жак. Стратегический маркетинг. Европейская перспектива: Пер. с французского. – СПб.: Наука, 2001. – 589с.
32. Андреев И. Критерии конкурентоспособности однородных банковских услуг // Маркетинг. – 1998. – № 1. – С. 35.
33. Галиць О.В. Визначення конкурентоспроможності банку та стратегії її підвищення // Регіональна економіка (укр.). - 2007. - № 2. – С.216-222.

- 34.І. Парасій-Вергуненко Оцінка конкурентоспроможності банків на основі матричного аналізу // Бухгалтерський облік і аудит. - 2008. – № 11. – С. 25-32
- 35.Порядок визначення та затвердження рейтингової оцінки банку за рейтинговою системою CAMELSO// Рішення Правління Національного банку України від 01.11.2016 р. № 393-рш
- 36.Клюсько Л.А. Забезпечення конкурентоспроможності банківських установ [Електронний ресурс]: — Режим доступу : <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10750/2/L.%20A.%20Klyusko.pdf>
- 37.Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442.
- 38.Даниліна С.О. Система показників концентрації економіки [Електронний ресурс] : — Режим доступу : <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream.pdf>
- 39.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» // Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.2001 р. № 559.
- 40.Михайлов О.В. Основы мировой конкурентоспособности. — М.: Издательство “Познавательная книга плюс”, 1999. — 592 с.
- 41.В. Д. Немцов, Л.Є. Довгань Стратегічний менеджмент: Навчальний посібник. — К.: ЕксОб, 2002. - 560 с.
- 42.Портер М. Международная конкуренция. — М: Международные отношения, 1993. — 798 с.
- 43.Иванов Ю.Б. Конкурентоспособность предприятия: методологические исследования и оценки. — Харьков, 1996. — 118 с.
- 44.Ламбен Жан-Жак. Стратегический маркетинг. Европейская перспектива: Пер. с французского. — СПб.: Наука, 2001. — 589с.
- 45.Андреев И. Критерии конкурентоспособности однородных банковских услуг // Маркетинг. — 1998. — № 1. — С. 35.

- 46.Постанова Правління Національного Банку України №104 від 27.02.2014р. [Електронний ресурс] : — Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=5886553>
- 47.О.О. Іщенко ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ [Електронний ресурс] : — Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/5/35.pdf>
- 48.Постанова Правління Національного Банку України № 460 від 06.08.2009р. «Про схвалення Методичних рекомендацій щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України»
- 49.М. І. Макаренко МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ [Електронний ресурс] : — Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/7_2014/5.pdf
- 50.Стефанишина, А. Характеристика та аналіз методик оцінювання стійкості банків України та зарубіжжя [Текст] / А. Стефанишина // Вісник НБУ. — 2010. — № 11. — С. 62 – 66.
- 51.Коваленко В. В. Конкурентоспроможність банків України в умовах економічної глобалізації / В. В. Коваленко, Я. Є. Вербицька // International Scientific and Practical Conference “World Science”. – Joinery, 2016. - № 1(50). –Vol. 5. – P. 35-38.
- 52.Коваленко В. В. Вплив асиметрії інформації на банківський сегмент фінансового ринку України / В. В. Коваленко //Економіка сьогодення: актуальні питання та аспекти інноваційного розвитку: зб. наукових праць з актуальних проблем економічних наук. – Дніпропетровськ: Видавничий дім «Гельветика». - 2015. – С. 49-56.
- 53.Аналітичний огляд банків України. Депозити. 2015 March. - Bankografo.com
- 54.Рейтинг стійкості банків за 1 квартал 2015 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://minfin.com.ua/banks/rating/>.

- 55.Офіційний сайт Незалежної асоціації банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nabu.com.ua/>.
- 56.Концепція кластерів. Кластерна культура //Перспект. дослідж. – К.:Міжнар. центр перспект. Дослідж., 1999. – № 2.
- 57.Ільчук В. П. Формування кластерів, як засіб підвищення конкурентоспроможності економіки регіону / В. П. Ільчук, І. В. Лисенко // Проблемы формирования новой экономики XXI века : материалы 1-й Междунар. науч.-практ. Интернет-конф., 17-19 дек. 2008 г. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/2008dec/5_ilchuk.htm
- 58.Ю.И.Соцкая СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ БАНКУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///F:/dis_sotska.pdf
- 59.Постанова Правління Національного Банку України №593 від 09.09.2015р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=21442436>
- 60.Методы и модели анализа данных: OLAP и Data Mining: учебн. пос. / А.А. Барсегян, М.С. Куприянов, В.В. Степаненко, И.И. Холод. – СПб: БХВ-Петербург, 2004. – 336 с.
- 61.Statistica [Електронний ресурс] / Офіційний сайт компанії Statsoft. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.statsoft.ru/products>. Загол. з екрану.
- 62.Гороховатський В. О. Розроблення програмного середовища для оперативного розрахунку фінансово-кредитних показників / В.О.Гороховатський, А.М.Кобилін, Р.В.Семенов // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2013. – № 1 (16). – С. 270–273
- 63.О. В. Крухмаль КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ БАНКУ ТА БАНКІВСЬКОГО ПРОДУКТУ: ФАКТОРИ ВПЛИВУ ТА ОЦІНКА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=3023>

64. Моисеев С.Р. Контрциклическое регулирование: динамические резервы и резервный капитал / С.Р. Моисеев // Банковское дело. – 2009. - №10. – С.12-20.
65. Что такое контрциклический буфер капитала? [Электронный ресурс]. - БДМ. Банки и деловой мир. – Режим доступа: [\(http://is.park.ru/doc.jsp?urn=51564781\)](http://is.park.ru/doc.jsp?urn=51564781).(185)
66. Nilsson R. Cycle Extraction. An of of comparison of the of of Phase - Average Trend method, the of of Hodrick - Prescott of of and of of Christiano - Fitzgerald of of filters / of of R. Nilsson, G. Gyomai// OECD, Working Paper. - 2011. - [Electronic of resource]. - it is access Mode: [\(http://search.oecd.org/officialdocuments/displaydocumentpdf/?cote=std/doc\(2011\)4&doclanguage=en\)](http://search.oecd.org/officialdocuments/displaydocumentpdf/?cote=std/doc(2011)4&doclanguage=en). (186).
67. Коваленко В.В. Проблеми капіталізації та концентрації капіталу в банківській сфері / В. В. Коваленко // Вісник Української академії банківської справи. – 2006. – № 1.– С. 49-54.
68. В. В. Коваленко, Д. С. Гайдукович Достатність капіталу банківської системи в умовах циклічного розвитку економіки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/9-772a6.pdf>